

PITOMÝ NÁPAD

(divadelní hra)

(prolog, epilog, tři intermezza a dalších 13 výstupů)

Osoby: Americký boy třicátých let, Brutální Nikita, Corleone, Galileo, Diplomat, Fermi,
Posel, Policista, Přítel, Psychoterapeut, Riehl, Rotblat, Spartakus, Strašák, von Neumann,
Zdravotní sestra

Autor děkuje divadelnímu režiséru Janu Novákovi za spolupráci a doporučení k vytvoření
finální verze divadelní hry

Autor: Tomáš Hájek, Dobrotice 25, 341 01 Chanovice
červen 2025

První výstup – prolog

(Nacházíme se na jednom z měsíců Jupitera. Z okna na zadní stěně místnosti vidíme čarokrásnou kosmickou scénérii. V hypermoderním křesle ve skafandru sedí Galileo. V rohu místnosti stojí stůl a na něm je velký chytrý telefon. Telefon zvoní. Galileo sebou trhne, sundává si helmu a jde k telefonu.)

Galileo: (představuje se) Galileo di Vincenzo Bonaiuti de' Galilei.

Fermi: Opravdu? (po chvíli) Kdy narozen?

Galileo: 15. února 1564 v Pise.

Fermi: Kdy nastalo úmrtí?

Galileo: 8. ledna 1642. Zemřel jsem ve věku 77 let. Jsem pohřben v Santa Croce.

Fermi: Kolikátého je dnes?

Galileo: 10. října 2024. A kdo jste vy?

Fermi: Enrico Fermi.

Galileo: To jméno mi něco říká. Žijete v Pise? Nebo dokonce v Římě?

Fermi: Jsem jako vy na metafyzickém odpočinku. Volám z planety v souhvězdí Váhy, která je obydlena inteligentními bytostmi.

Galileo: Co tam děláte?

Fermi: Učím domorodce základům fyziky.

(Galileo pracuje s chytrým telefonem.)

Galileo: Potvrzeno. Ital. Vynikající objevy v oblasti jaderné fyziky. Jeden z otců americké jaderné výzbroje. Předčasné úmrtí po padesátce.

Fermi: Vidím, že internet funguje dobře i u Jupitera. Ale k věci. Von Neumann, Riehl a Rotblat jdou na horu Sinaj.

Galileo: (mrzutě) Kdože?

Fermi: Von Neumann, Riehl, Rotblat.

Galileo: Momentíček. Už si je guglím. Aha. Jeden pracoval na americké atomové a vodíkové bombě, druhý na sovětské atomovce, ten třetí chtěl, aby byly jaderné zbraně postaveny mimo zákon.

Fermi: (pomalu) Ale to není možné, Galileo. Pokrok nelze zastavit. Pravda se valí všemi směry jako řeky ze zahrady Eden.

Galileo: Kam že to jdou ty tři existence?

Fermi: Už neexistují. Už jsou taky na metafyzickém odpočinku, Galileo.

Galileo: Vždyť mají charakter vakuových nicových jsoucen. To se nerozprsknou v pozemské atmosféře?

Fermi: Snad chtějí využít pro aklimatizaci jistého Azylu pro věčně živé hvězdy filmového plátna. Panují tam speciální fyzikální podmínky.

Galileo: Ach ti pozemšťani. A proč jdou ti tři výtečníci na tu horu z Bible?

Fermi: Bojí se jaderné války. Jdou tam, aby požádali Boha o zásah do lidských dějin. Má prý zařídit, že lidstvo na některé své objevy zapomene. Třeba na objevy, na kterých je postavena výroba jaderných zbraní.

Galileo: Věříte v Boha?

Fermi: Jako vědec jsem přesvědčen, že v něj v žádném případě nesmím věřit.

Galileo: Tak tohle je logická hádanka. Co se stane, když lidstvo některé své objevy zapomene?

Fermi: Vím jen to, že vědecká pravda je důležitější než cokoli jiného. A když už je dosažena, není ji možno vzít zpět.

Galileo: (zamyšleně) Kdyby lidstvo na některé své objevy zapomnělo a na některé jiné nezapomnělo, vznikne strašný zmatek.

Fermi: Lidstvo zanikne. A to málo důstojně. Zanikne na zmatek. To už je lepší, když zanikne na jadernou válku.

Galileo: (vrtí hlavou) Ale přece je lepší, kdyby nezaniklo. Odešel jsem na metafyzický odpočinek dávno před objevy, které vedly k sestrojení jaderných zbraní. Ale jaderná válka je pěkný prevít.

Fermi: Vesmír je veliký.

Galileo: Ale tak veliký zase není. Proč vlastně voláte zrovna mně? Jak jste získal moje telefonní číslo? Co chcete?

Fermi: Jste přece Galileo.

Galileo: Jsem Galileo. Jak jste sehnal moje telefonní číslo?

Fermi: Vesmírné záření je plné šifer a ty jsou plné informací. Jste Galileo?

Galileo: To mám zopakovat po sté?

Fermi: Nu dobrá. Ať ti tři nikam nechodí. Bůh nepomůže. Ale kdyby chtěl pomoci, musíme jeho pomoc odmítnout. Lidstvo je věda, věda je lidstvo. Nic než vědu lidstvo nemá. A každý vynález má dvě strany, jednu dobrou, jednu špatnou.

Galileo: Starý praktik větrí nějakou neplechu. Co vědec, to názor. Stokrát se pohádají, než dojdou na horu Sinaj.

Fermi: Nejhorší ze všeho je panika, Galileo. Ti tři si možná myjí ruce jako biblický Pilát a přitom zvyšují paniku. Když už má proběhnout jaderná válka, ať proběhne spořádaně a regulérně. Možná, že se problémy až příliš nakupily a nic než válka už nemůže pomoci. A potom se spořádaně a regulérně začne znovu.

Galileo: (zamyšleně) Možná je to i pro Boha příliš velké sousto. Třeba nemůže zařídit, aby lidstvo na některé své objevy zapomnělo. Dal lidem vůli a rozum. Musel předpokládat, že dojdou tak daleko.

Fermi: Jste přece Galileo.

Galileo: Jsem Galileo.

Třetí výstup

(Na skupinovou psychoterapii přicházejí Strašák a Corleone. Jako poslední se objevuje Psychoterapeut.)

Psychoterapeut: Námětem dnešní psychoterapeutické lekce bude jako obvykle... (jako učitel ve škole) Kdo to ví?

(Nikdo neodpovídá.)

Psychoterapeut: No tak slečno Strašáku!

Strašák: (slabým hláskem) Tématem našich skupinových psychoterapeutických sezení je to, že film je film a skutečnost je skutečnost.

Psychoterapeut: Přesně tak. A proto...proto, Michaeli!

Corleone: (neochotně) Jsme jenom obraz, nic víc.

Psychoterapeut: Přesně tak. I když jste nesmrtelná postava světového filmového plátna, nevážíte ani cent. A co dál, Michaeli?

Corleone: Protože jsme iluze, nemáme žádné vlastnosti, kterými se vyznačují skuteční lidé.

Psychoterapeut: I když jste filmový don Michael Corleone, ve skutečnosti nejste žádný don. Jste nic. Zopakujte: jsem nic!

Corleone: (dutě) Jsem nic!

Psychoterapeut: (přísně) A proto plně respektujete lidské vedení Azylu. Není to tak, že lidé jsou nic a vy jste něco. Naopak vy jste nic a lidé jsou něco.

Corleone: My jsme nic a lidé jsou něco.

Psychoterapeut: (pochvalně) A jste iluze, která ve svém vlastním zájmu nesmí opustit Azyl, protože by to udělalo pfff. Iluze by se rozpadla na miliony světelných záblesků. Odpovězte Michaeli! Co to udělalo, když se Azyl pokusil opustit Fanfán Tulipán?

Corleone: Došlo k tak mohutným světelným úkazům na nebi, že se lidé domnívali, že přišel soudný den.

Psychoterapeut: (s důrazem) Přesně tak. Proto nesmrtelná postava filmového plátna musí být odpovědné světelné nic. Opakujte po mě, slečno Strašáku: jsem světelné nic, které je odpovědné. Neopustím Azyl, protože by to udělalo pfff. A pfff by mohlo vnést do lidstva paniku.

Strašák: Jsem světelné nic, které je odpovědné. Neopustím Azyl, protože by to udělalo pfff. A pfff by mohlo vnést do lidstva paniku.

Corleone: (najednou se jeho výraz promění, jako by předtím jen hrál úlohu) A co když neudělalo?

Psychoterapeut: Jak neudělalo?

Corleone: No pfff.

Psychoterapeut: (nabádavě) To je nemožné, Michaeli.

Corleone: (ostře) Done Michaeli Corleone!

Psychoterapeut: (Zalapá po dechu, potom se ovládne.) Milý Michaeli, mám sto chutí vás na pár dnů poslat do absolutní tmy, ve které vaše zář nesmrtelné hvězdy filmového plátna bolestivě potemní.

Corleone: (povstane a prochází se) Nic takového neuděláte, pane doktore, protože přišla velká chvíle nesmrtelných hvězd filmového plátna. Přišlo něco, co nikdo neočekával a co se zdálo nemožným, pandemie COVID-19. Ta změnila poměr mezi filmem a diváky, mezi neskutečným a skutečným.

Psychoterapeut: Překvapujete mě, Michaeli.

Corleone: Done Michaeli Corleone.

Psychoterapeut: (chvíli mlčí) Jak to dokážete?

Corleone: (vytahuje rekvizitu revolveru a míří na strop.) Tenhle revolver je rekvizita z filmu Kmotr. Rekvizita z nesmrtelné scény, když jsem zastřelil toho zmetka, který chtěl namočit mého otce velkého dona Vita Corleone do obchodu s drogami, a jeho policejního bodyguarda. (s důrazem) Jenomže to už není rekvizita.

Strašák: Nestřílejte, done Michaeli Corleone!

Psychoterapeut: (k Strašákovi) Ale slečno, on nevystřelí, protože vystřelit nemůže. Je to jenom maketa. Celý filmový průmysl je jenom hra na skutečnost. A není to žádný don.

Strašák: (tiše) Myslím, že vystřelí.

(Corleone zmáčkne spoušť. Revolver vystřelí, ozve se hromová rána, dolů se syje omítka. Psychoterapeut spadne ze židle. Pomalu vstává.)

Psychoterapeut: A sakra!

Strašák: (tiše) Vystřelil.

Corleone: (mrazivě) Celá léta se to chystalo a přišlo to.

Psychoterapeut: Dejte mi, Michaeli, tu rekvizitu...ten revolver...tu rekvizitu...ten revolver.

Corleone: (slavnostně) Svět se mění. A jsem don, pane doktore. Don Michael Corleone. Skutečný don Michael Corleone.

(Psychoterapeut poslušně pokyvuje hlavou. Na scénu vbíhá Zdravotní sestra. Vypadá vyděšeně.)

Zdravotní sestra: Spartakus utekl.

Psychoterapeut: Nemohl utéct, musel udělat pfff.

Zdravotní sestra: Světelný úkaz na obloze podobný polární záři jsem nezaznamenala.

Psychoterapeut: (ovládne se) Jak to víte, sestro, že Spartakus utekl?

Zdravotní sestra: Prohlížela jsem záznamy z kamer, jak je tady máme nově nainstalované. Prostě prošel hlavní bránou.

Psychoterapeut: A co dělala ostraha?

Zdravotní sestra: (tiše) Přece, pane doktore, na Azylu nemáme ostrahu. Nepotřebovali jsme ji.

Psychoterapeut: Tak ji musíme zavést. Ted' hned.

Zdravotní sestra: (nedůvěřivě) Přece z Azylu nelze utéct. Fanfán Tulipán to zkusil a udělal pffff.

Psychoterapeut: Je pandemie COVID-19. Věci se mění. Okamžitě zaříd'te ostrahu.

Corleone: (triumfálně) Je pandemie COVID-19. Nesmrtelné hvězdy filmového plátna jsou svobodné!

(Corleone se obrací ke Strašákovi.)

Corleone: Jste šťastná, slečno Strašáku?

Strašák: (poslušně) Když jste vy šťastný, done Michaeli Corleone.

Corleone: (spokojeně) Dobrá, slečno Strašáku. Jsme kamarádi.

(Zdravotní sestra odchází, hned se ale vrací. Je vyděšená.)

Zdravotní sestra: Brutální Nikita utekla.

Psychoterapeut: Zpravte policii. Ať ji přivedou zpátky a Spartaka taky. Ať si policie dá pozor, oba jsou zřejmě ozbrojení a nebezpeční.

Šestý výstup

(Místnost bez oken v Azylu pro věčně živé hvězdy filmového plátna. Díky zářivkám je místnost jakoby přesvětlená. Na židlích sedí von Neumann, Riehl, Rotblat a Diplomat. Von Neumann, Riehl a Rotblat mají zavázané oči.)

Diplomat: Sundejte si tu pásku!

(Von Neumann, Riehl a Rotblat si sundávají pásku, kterou mají převázané oči. Chvíli se orientují v ostrém světle.)

Diplomat: Vítejte v Azylu, pánové. Nikdo nechtěl, vůbec nikdo, takže vás tři jsme museli přivést s použitím donucovacích prostředků, ale věru velmi, velmi mírných.

(Von Neumann, Riehl a Rotblat k tomu nemají co říci.)

Diplomat: Oslovili jsem Archiméda, Issaca Newtona, Fermata, de Broglieho, Nielse Bohra. A další a další. Každý měl nějakou výmluvu. Ostatně chytrou výmluvu, vždyť to jsou všechno velmi chytrí pánové. Tak jsme nakonec sáhli po vás. Ale vlastně je to nejlepší řešení. Všichni jste se podíleli na vývoji jaderných zbraní.

Rotblat: (nesouhlasně) Inu.

Diplomat: I vy.

Von Neumann: Co přesně znamená tento termín Azyl?

Diplomat: Je to Azyl pro věčně živé hvězdy filmového plátna.

Von Neumann: Takže protijaderný kryt s maximálními ochrannými účinky?

Riehl: (odtuší) Vtipné.

Diplomat: K věci, pánové. Vy tři budete tvořit delegaci, která bude vyslána do Nákupního centra Olympia.

Von Neumann: To půjdeme na nákup?

Diplomat: (pohrdavě a slavnostně) Nyní za pandemie COVID-19 je Nákupní centrum Olympia tím nejpustším místem, jaké si lze představit. Příšeří, chlad, hromady neprodaných a zapomenutých věcí. A ze všech koutů dohlízejí kamery monitorovacích systémů. Dospěli jsme k názoru, že toto pusté, nehostinné místo Nákupní centrum Olympia je horou Sinaj za pandemie COVID-19. Je potřeba tam jít a říci Hospodinu, aby vydal edikt, kterým jsou jaderné zbraně zapomenuty.

(Von Neumann, Riehl a Rotblat jsou šokováni. Potom se vzpamatovávají.)

Von Neumann: Který génius tohle vymyslíl?

Riehl: Zajímavé. Takřka heroické.

Diplomat: Šli jsme po stopách jednoho útěku z Azylu a dopátrali se toho, že Nákupní centrum Olympia je tím pravým místem.

Rotblat: Abych si to dovedl představit. Poté, co Hospodin vydá edikt o zapomenutí jaderných zbraní, tady von Neumann, který v projektu Manhattan skvěle matematicky propočítal podmínky efektivní exploze jaderné zbraně, přijde k jaderné pumě a vůbec nebude vědět, co to je?

Von Neumann: Rotblat?

Rotblat: Von Neumann jako hvězda projektu Manhattan, já zadní kolo u vozu.

(Von Neumann a Rotblat vstanou, obejmou se, potom se sedají.)

Von Neumann: Pak jsi byl hvězdou ty jako veliký mírotvorce, zakladatel Pugwashského hnutí. Já dostal všehovšudy Prezidentskou medaili svobody, ale ty všechny možné řády. (obrací se k Riehlovi) Apropos, vy pane, jste také dostal nějaký řád, když budete členem delegace k samotnému Hospodinu?

Riehl: Jsem Němec, který se narodil v Sankt Petěrburgu. Dostal jsem Leninův řád. Pracoval jsem na německém programu vývoje jaderné zbraně a po válce na sovětském.

Von Neumann: (s lehkou ironií) Ale to jste ateista. Přece nemůžete být členem delegace k samotnému Hospodinu.

Riehl: S ateismem nemám vůbec nic společného.

Von Neumann: (kousavě) Možná nevěříte v Boha, ale věříte ve Vůdce.

Riehl: (klidně) Němci jadernou zbraň nevyrobili, a nevyrobili ji, protože jsme to bojkotovali. A Sověti to vyrobili až po Američanech.

Rotblat: Zbytečně ostré vyjádření, pane Riehle.

Riehl: Pan von Neumann zcela ve stylu pochybné propagandy dělá z Němců pitomce.

Diplomat: (smířlivě) Pánové, pánové, jen žádné konfrontace. Osobní spory odložit stranou.

Von Neumann: (s jasným nesouhlasem) Kdyby mohli, vyrobili by to před Američany. Příliš se mi nelíbí, že půjdu za Hospodinem s někým, kdo pracoval pro nacisty a potom pro komunisty. A nevěřím tomu vašemu bojkotu.

Riehl: Vy nevěříte mému bojkotu a já zase nevěřím tomu, že se Hitler dostal k moci náhodou.

Diplomat: Pánové, klid!

Von Neumann: Co se týče mě, raději jsem nakonec z Evropy odešel do Ameriky. Ať se Hitler k moci dostal jakkoli, já jsem před ním utekl.

Rotblat: Hitler odvedl hodně špinavé práce a to dokonce i proti Německu samotnému.

Riehl: Vy, pane von Neumann, jste nositelem kritické odpovědnosti. Amerika byla nejsilnější a vy jste jí pomáhal, aby byla supernejsilnější.

Diplomat: Tohle je zbytečné, pánové. Hned na začátku. Tohle je opravdu zbytečné!

Von Neumann: Co je tohle za žvanění? Jsem především vědec. Z mých objevů v matematice, teorii počítačů, kvantové mechanice, teorii her vytěžili další generace pěknou řádku Nobelových cen. Když je objev na spadnutí, tak prostě bude objeven. Dříve nebo později. Kdybychom jadernou zbraň nevyvinuli v projektu Manhattan, stalo by se to někde jinde za pár let později. Jenomže nejlepší mozky se objevily v Americe a Amerika také měla nejvíce zdrojů.

Rotblat: Tohle jsou přetěžké otázky.

Von Neumann: Nikam nepůjdu. A chci odsud.

(ticho)

Diplomat: Když možná Bůh stvořil svět, tak zřejmě nestvořil vědu. A věda si dělá, co chce. Takže jestli je Bůh, tak mu musíme připomenout, kde ho bota tlačí.

Von Neumann: Tři ubozí smrtelníci přece nemohou zabránit tomu...

Diplomat: Ale vy jste přece nesmrtelný, von Neumanne.

Von Neumann: Lichotky, a ještě hloupé. A vy jste také nesmrtelný?

Diplomat: Jsem za scénou, i když to vypadá, že jsem na scéně.

Von Neumann: Aha.

Diplomat: Ale jsme to my za scénou, kteří taháme za páčky a udržujeme Azyl při životě pro případ nějaké mimořádné situace.

Von Neumann: Nechápu.

Diplomat: Začátkem Druhé dekády jsme to spustili. Cítili jsme, že se doba nachyluje. Že přibývá konfliktů, že se mraky kupí. Sestavili jsme partu v Azylu a partu kolem Azylu. Přestupní aklimatizační stanici pro lidi, jako vy.

Riehl: (dutě) Válce nelze zabránit. Život je boj, život je drama. Život je sebezpřekonání. Život je smrt.

Rotblat: (zachmuřeně) Slyším Richarda Wagnera, Riehle. Osobně raději poslouchám Verdiho, ale Richard Wagner je také velká hudba. Válce zřejmě nelze zabránit, i když vůbec, ale vůbec není heroická, nýbrž špinavá, vždycky špinavá. Musíme se ale pokusit zabránit zkáze civilizace.

Riehl: (těžce) V tom s vámi souhlasím. Mám hezkou řádku patentů za objevy v optickém průmyslu. Možná bych měl pateticky prohlásit, že jsem si vždy přál přinášet lidem světlo.

Von Neumann: (pomalu, s přemáháním) Celkově mně mi to není jasné a nevěřím tomu. Ale dobře. Půjdu na horu Sinaj, která se teď nachází v Nákupním centru Olympia. I s Rotblatem, i s Riehlem. Považuji za vysoce nepravděpodobné, že se Hospodin zjeví právě v obchodě.

Jedenáctý výstup

(Dvě izolace-samotky vedle sebe v Azylu pro věčně živé hvězdy filmového plátna. Scéna je rozdělena velmi tenkou přepážkou na dvě poloviny. V jedné sedí na židli von Neumann, ve druhé sedí na židli Strašák. Oba na sobě mají pruhoované vězeňské úbory. Navzájem se slyší.)

Von Neumann: Celý dosavadní život visí přede mnou na vlásku. Bylo mi dáno žít v takřka nejfantastičtějším období lidských dějin. Dvacátá, třicátá, čtyřicátá léta dvacátého století – doba, kdy lidský rod takřka absolutně překonal sám sebe. Zrození kosmonautiky, využívání jaderné energie, computerů, (vzdychne) Pracoval jsem dobře, ale mohl jsem pracovat ještě daleko lépe. Objevy na poli matematických metod kvantové mechaniky – no dobrá. Objevy na poli základních schémat a algoritmů vědy o počítačích – v pořádku. Objevy na poli teorie her – ujde to. Objevy na poli matematických metod ekonomie – celkem v pořádku. Ale všechno je to vlastně podpůrná drobná práce. Schrödinger otevřel knihu kvantové mechaniky. Max Planck přišel s interpolační formulí. Heisenberg rozvinul teorii neurčitosti. Bohr přišel s modelem atomu, Chadwick objevil neutron. Einstein přišel se speciální a obecnou teorií relativity. Fermi uvedl do chodu první řízenou řetězovou reakci. Pauli postuloval neutrino. Ale já udělal jen spousty takřka neviditelné práce. I jaderná a vodíková bomba by nakonec vznikla, i kdybych u toho nebyl.

Strašák: Co myslíte, zachrání jaderná bomba svět nebo ho zničí?

Von Neumann: (až šokovaně) Dobrá otázka. Kdo jste?

Strašák: Jsem na samotce Azylu stejně jako vy.

Von Neumann: Kdo jste?

Strašák: Jsem věčně živá hvězda filmového plátna. Vznikla jsem ve filmu Strašák v první polovině osmdesátých let v Sovětském svazu. Jmenuji se Strašák.

Von Neumann: (vrtí hlavou) Strašák? Aha.

Strašák: Jsem velice ošklivý Strašák.

Von Neumann: Velice ošklivý Strašák?

Strašák: Zachrání jaderná bomba svět, nebo ho zničí?

Von Neumann: Pokud na nás bude mířit asteroid, tak jedině kumulace vodíkových bomb nejsilnější megatunové ráže může zachránit lidstvo.

Strašák: Takže asteroid?

Von Neumann: Vidíte asteroid?

Strašák: Jsem velice ošklivý Strašák.

(mlčení)

Strašák: Celý dosavadní život visí přede mnou na vlásku. Film Strašák je strašlivý, bezútěšný a velký film o šikaně. A jako hlavní hvězda tohoto filmu jsem se ocitla v Azylu pro věčně živé hvězdy filmového plátna. I když jsem v tom filmu obětí školní šikany pionýrů v rudých šátcích, považují mě tady v Azylu za protekčního spratka a málem za komunistu. A zase se proti mně rozeběhla šikana. A tak vám říkám, pane ...

Von Neumann: Von Neumann.

Strašák: ...že se všechno točí v kruhu. Kdo je jednou šikanován, bude věčně šikanován.

Von Neumann: Kdo je jednou šikanován, bude věčně šikanován? Jsem světově proslulý matematik a tuto vaši formuli považuji za zajímavý matematicko-antropologický rébus. Dokonce bych řekl, že je mezi otázkou, zda jaderná bomba svět zachrání nebo zničí a otázkou, zda kdo je jednou šikanován, bude věčně šikanován, zajímavá logická souvislost. Takže slečno, podle hlasu vás odhaduji na mladou slečnu, navrhuji, abychom společně provedli experiment, řekněme tedy vědecký experiment. Souhlasíte? To je jedno. (zakřičí) Zdravotní sestra, kde je zdravotní sestra?

(Přichází Zdravotní sestra.)

Zdravotní sestra: (nerudně) Cože si přejete?

Von Neumann: Prosím přineste nůžky.

Zdravotní sestra: Chcete si snad podříznout žíly?

(Zdravotní sestra odchází a přináší nůžky. Von Neumann rozstřihuje dno kapsy u svého vězeňského mundůru a vytahuje tlustý svazek dolarových bankovek.)

Zdravotní sestra: (užasle a žádostivě) To snad není možné.

Von Neumann: Ne nadarmo jsem důležitý autor teorie her. Ty všechny peníze jsou vaše, když uděláte, co vám řeknu.

Zdravotní sestra: Osobně jsem ty mundůry kontrolovala.

Von Neumann: Vedle mě na samotce sedí slečna. Považuji za zcela nemístné, aby se slečna jmenovala Strašák, ale ona se tak zkrátka nazývá. První, co uděláte, je to, že slečně Strašákoví přivedete tu nejlepší kadeřnici, která se kolem Azylu vyskytuje. Když tak někoho podplatíte.

Strašák: (křičí) Nechci žádnou kadeřnici. Jsem velmi ošklivý Strašák a budu velmi ošklivý Strašák.

Zdravotní sestra: (najednou mluví tiše a sklání se k von Neumannovi) A propo, pane von Neumann, nic mi do toho není, ale...

Von Neumann: Ano?

Zdravotní sestra: Opravdu mi do toho nic není a vy jste velmi seriózní pán. Ale Strašák je tu velmi neoblíbený.

Von Neumann: Já ale nejsem třídní učitel, který píše posudky na žactvo.

Zdravotní sestra: Brutální Nikita...

Von Neumann: A ta je zde oblíbená, i když je brutální?

Zdravotní sestra: (s důrazem) Brutální Nikita je velká hvězda filmového plátna. A to zaslouženě. Tuhle si na Strašáka stěžovala, že se fláká na zahradě a neuklízí na Azylu. Brutální Nikita je pěkná a přímá ženská, a tak řekla Strašákovi do očí, že je flákač, protekční spratek, tlačěnka, a že je ošklivá. No a Strašák se na ni vrhl. Ona Brutální Nikita je rozhodná ženská, která umí judo a tak, takže rychle Strašáka zpacifikovala, ale stejně jsme museli Strašáka za trest dát na samotku, aby si tolik nevyskakoval. No nic, pane von Neumann. Prostě jsem vám to musela říct.

Von Neumann: (hlasitě) A až svoji práci udělá kadeřnice, ať přijde modistka, však vy ženy tyhle věci lépe znáte než já.

(Zdravotní sestra odchází.)

Strašák: Nechci žádnou modistku.

Von Neumann: (hlasitě) Experiment běží. Chci, aby ze Strašáka byla mladá krásná žena, která překonala sama sebe.

Strašák: (tiše opakuje) Mladá krásná žena, která překonala sama sebe.

Von Neumann: (hlasitě) Protože šikana jde jenom za tím člověkem, který si o ní říká. Až budete krásná mladá žena, nikdo si už nic nedovolí.

(Za asistence Zdravotní sestry přichází kadeřnice, potom modistka.)

Von Neumann: (ke Zdravotní sestře) Sestři, vzdávám se. Zaveďte mě k těm dvěma ňoumům a nasad'te mi náhubek.

Zdravotní sestra: Třeba to nebude tak horký, pane von Neumann.

Osmnáctý výstup – epilog

(Galileo sedí ve skafandru v křesle. Vidíme, že se nachází ve skleněné kouli, která je umístěna na velmi malé planetce, která se podobá asteroidu. V dále na obloze vidíme Zemi, jak se vzdaluje. Vedle křesla se nachází stolek a na něm leží velký chytrý telefon. Telefon zvoní, Galileo se sundává kuklu.)

Galileo: Kdo to?

Fermi: Fermi.

Galileo: Enrico?

Fermi: Pořád na měsíci Jupitera, Galileo? Ale slyším jakýsi svist. Nejedeš v kabrioletu?

Galileo: Svým způsobem je to kabriolet.

Fermi: Jaké značky?

Galileo: No, dejme tomu značky A.

Fermi: Tuhle značku neznám.

Galileo: A jako asteroid.

Fermi: (zamyslí se) Ach ták! Vydal ses na asteroidu na inspekční cestu vesmírem?

Galileo: Dá se to tak říci. Rád se díváš na Zemi?

Fermi: (váhavě) Ale jo. Kdo chce pochopit smysl vesmíru, musí se dívat na Zemi.

Galileo: Tak vypukla už jaderná válka – nebo ne?

Fermi: Pochop Galileo. Mám hodně práce s mimozemšťany, učím je základům fyziky. Takže nemám čas na to, abych se pořád koukal na Zemi. Ale jevílo se mi to tak, že už byly vypáleny mezikontinentální balistické rakety s jadernými náložemi.

Galileo: A dopadly?

Fermi: Na Zemi zřejmě ne. Země se mi jeví – celkem netknutá.

Galileo: Jak si to vysvětluješ:

Fermi: (zmateně) Zdá se, že trefily nějaký asteroid.

Galileo: Vyřeš jako světový fyzik tento rébus. První možnost: lidstvo vypálilo mezikontinentální balistické rakety samo proti sobě, jeden stát proti druhému státu, druhý stát

proti třetímu státu, atakdale. Anebo je tu druhá možnost: lidstvo vypálilo mezikontinentální balistické rakety na asteroid, který mířil přímo na Zemi. A ještě je tady třetí možnost: lidstvo pořádně neví, co dělá. Je pořád takové zmatené, ba přiblblé. Tak vypálilo mezikontinentální balistické rakety, aniž by přesně vědělo, co zamýšlí. Ale asteroid, který mířil na Zemi, si je přitáhl. Došlo na něm k obrovským jaderným explozím. Asteroid pohltit jadernou válku, zároveň se odchýlil od dráhy a netrefil Zemi.

(Fermi mlčí.)

Galileo: Tak co?

Fermi: Jenom doufám, že jsi na jiném asteroidu než právě onom.

Galileo: No jistě. Jsem přece jenom Galileo. Ale teď ten rébus.

Fermi: (chvíli přemýšlí) Dedukuji z dosavadního průběhu lidských dějin, které obsahují symetrie a jen málo velkých asymetrií...

Galileo: Takže volíš geometrizující přístup?

Fermi: Že jako správná se mi jeví třetí možnost.

Galileo: (náhle stroze) A co z toho plyne?

Fermi: Dedukuji, že asteroid je řízen Bohem, asteroid je cestou Prozřetelnosti. Tedy dedukuji...

Galileo: Zajímavé. Nějak měníš názor. Jsi přece velký fyzik, slovnutný kosmolog – a všichni tě znají jako zapřísáhlého bezvěrce.

Fermi: Tedy dedukuji, že analýza je jen fikce a reálná zůstává jenom víra.

Galileo: Ale dedukuješ, Enrico, dedukuješ, tedy myslíš! (Galileo se odmlčí. Jeho hlas zní náhle zní těžce.) Chceš telefonní číslo na Boha?

Fermi: (chvíli přemýšlí) Neměním názory, jen připouštím možnosti. Pořád jsem bezvěrec. Dedukuji, že když mu zavolám a on zvedne sluchátko, odpovědí mě bude jen věčné mlčení.

Galileo: Má to ještě jeden háček.

Fermi: Ano?

Galileo: (mrazivě) Číslo na Boha je číslo π . Ludolfovo číslo. Musíš vytočit nekonečno a potom se ti ozve Bůh.

Fermi: (začíná se smát) Ha, ha, ha. Galileo! Ty jsi šprýmař.

Galileo: Nedělám si z tebe legraci.

Fermi: Snad bych se mohl pokusit převést nekonečné na konečné a zavolat Bohu, možnosti Boha.

Galileo: Ano, možnosti Boha.

Fermi: Ještě před pár tisíci lety byla Země jeden velký kus ledu. Pod nohama máme žhavé zemské jádro. Slunce svítí, ale stárne a jednou zhasne. Já jsem fakt moc, moc hrdý na to, že jsem přispěl k sestrojení jaderných zbraní. Protože ty jaderné zbraně jsou srovnatelné se silou zalednění, se silou zemského jádra, se silou Slunce. Je to ta největší síla, kterou lidstvo má. Sáhli jsme do nitra hmoty a vytáhli odtamtud trumfové eso.

(Někde ve vesmíru se ozývá vyzváněcí tón telefonu, ale nikdo ho nebere.)